

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

О. В. ЩЕРБАК

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ
ПСИХОЛІНГВІСТИКИ**

Методичні вказівки
до самостійної роботи студентів

Рекомендовано Методичною радою НУК

Миколаїв • НУК • 2018

УДК 81'23(075.8)

Щ61

Автор О. В. Щербак, викладач кафедри прикладної лінгвістики

Рецензенти:

Т. Ю. Ковалевська, доктор філологічних наук, професор, академік;

Н. М. Філіппова, кандидат філологічних наук, доцент, професор НУК

Рекомендовано Методичною радою НУК

Щербак О. В.

Щ61 Проблемні питання психолінгвістики : методичні вказівки до самостійної роботи студентів / О. В. Щербак. – Миколаїв : НУК, 2018. – 60 с.

Уміщено ключові питання тем, практичні завдання і вправи, запропоновані студентам для самостійного опрацювання, а також перелік рефератів, доповідей та список рекомендованої літератури. Подано рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів. Вказівки розроблено відповідно до програми навчальної дисципліни "Психолінгвістика".

Призначено для студентів спеціальності 035 "Філологія" ("Прикладна лінгвістика") денної та заочної форм навчання.

УДК 81'23(075.8)

© Щербак О. В., 2018

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2018

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна "Психолінгвістика" входить до переліку нормативних дисциплін, передбачених навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 035 "Філологія" ("Прикладна лінгвістика"). Має на меті не лише ознайомлення студентів з історіографією науки, її методологічною базою, специфікою фактичного матеріалу й широким спектром міждисциплінарних зв'язків, онто- та філогенетичною проблематикою, структурою та закономірностями мовленнєвого спілкування, природою та особливостями дискурсивного моделювання процесів породження, сприйняття та розуміння мовлення, таксономічними різновидами та факторами продукування мовленнєвих девіацій. Скерована на практичне застосування теоретичних знань під час студіювання мовленнєвої діяльності людини. Останнє стає вкрай актуальним для інформаційно-комунікативного соціуму, бо оптимізація широкого кола сучасних інформаційних і комунікаційних технологій вимагає ґрунтовної психолінгвістичної кваліфікації, результати якої були б корисними і професійним комунікаторам (медіафахівці, іміджмейкери та спічрайтери у сфері політики, державного управління та ін.) для вдосконалення їхньої продукції, та пересічним громадянам для емпатизації комунікативного середовища.

Відтак виникає потреба у спеціалістах, які орієнтуються в теоретичних питаннях психолінгвістики та водночас мають певний досвід у вирішенні конкретних практичних завдань галузі. У зв'язку з цим укладено методичні рекомендації для самостійної роботи студентів, що покликані закріпити їхні теоретичні знання з курсу "Психолінгвістика", отримані під час слухання лекцій, виробити практичні навички проведення власних психолінгвістичних досліджень з актуальних проблем

сучасного глобалізаційного світу, а також активізувати й систематизувати сам процес самостійного опрацювання матеріалів курсу, оскільки згідно з навчальним планом спеціальності "035 Філологія (Прикладна лінгвістика)" проведення практичних, лабораторних чи семінарських занять із зазначеної дисципліни не передбачено.

Методичні вказівки структуровано за такими блоками:

1. "Тематичний план навчальної дисципліни". Репрезентує загальну тематику та структуру курсу "Психолінгвістика", а також погодинний обсяг кожного змістового модуля лекційного матеріалу для студентів денної та заочної форм навчання.

2. "Зміст навчальної дисципліни". Містить теми та ключові питання лекційних занять.

3. "Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни". Висвітлює теми та ключові питання, що пропонуються студентам для самостійного вивчення.

4. "Завдання для самостійної роботи". Розподілено за змістовими модулями курсу та відповідно темам, які передбачені робочою навчальною програмою дисципліни для самостійного опрацювання. До кожної теми запропоновано практичні завдання, в т. ч. і творчого характеру, а також наведено перелік рекомендованої літератури (основної та допоміжної), ґрунтовне ознайомлення з якою дасть можливість студентам успішно виконати увесь комплекс самостійних робіт.

5. "Круглий стіл". У колі психолінгвістичної проблематики". Містить теми рефератів, публічний захист яких відбуватиметься у форматі круглого столу, що передбачено робочою навчальною програмою дисципліни.

6. "Питання з навчальної дисципліни". Репрезентують ті питання курсу, які пропонуються студентам для підготовки

до складання заліку з навчальної дисципліни "Психолінгвістика".

Під час вивчення тем, визначених для самостійного опрацювання, а також у ході виконання самостійної роботи студенти оволодіють як загальнонауковими (організація та проведення науково-пошукових робіт), так і спеціальними (обізнаність із новітніми технологіями та методами психолінгвістичних студій, проведення власних психолінгвістичних досліджень) компетентностями. Цьому значною мірою прислужаться укладений глосарій психолінгвістичних термінів з англійсько-, німецько- та російськомовними відповідниками, проведення асоціативного експерименту на різноманітному стимульному матеріалі, апробування методики семантичного диференціалу Ч. Осгуда, психолінгвістичних експертних систем "ВААЛ" та "Діатон", аналіз зовнішньої реклами м. Миколаєва з метою виявлення у ній ключових слів, а також підготовка доповідей, рефератів та виконання інших завдань.

Ознайомлення з матеріалами методичних вказівок, а також своєчасне та якісне виконання завдань самостійної роботи сприятиме виробленню у студентів самостійності, що, своєю чергою, вважається однією з важливих ознак професіоналізму молодого фахівця, та вдосконаленню навичок пошуково-дослідницької роботи.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Зміст теми	Кількість годин					
		денна форма навчання			заочна форма навчання		
		лекція	практичне заняття	самостійна робота	лекція	практичне заняття	самостійна робота
<i>Змістовий модуль 1. Основні проблеми та методи психолінгвістичних студій</i>							
1	Психолінгвістика як наука про мовленнєву діяльність: історіографія та основні проблеми сьогодення	2	–	8	2	–	14
2	Методи дослідження в психолінгвістиці	–	–	20	–	–	14
<i>Змістовий модуль 2. Знання та значення в мовленнєвій діяльності</i>							
3	Знання в мовленнєвій діяльності	–	–	10	–	–	10
4	Мовні значення	2	–	3	2	–	3
<i>Змістовий модуль 3. Моделювання процесів породження мовлення</i>							
5	Процес породження мовлення та його моделювання	2	–	5	2	–	5
6	Мовленнєві помилки в процесі породження мовлення	2	–	6	2	–	6
<i>Змістовий модуль 4. Моделювання процесів сприйняття та розуміння мовлення</i>							
7	Процес сприйняття та розуміння мовлення: проблеми моделювання	2	–	7	2	–	8
8	Особливості сприйняття і розуміння тексту та його компонентів	2	–	6	2	–	8

Продовж. таблиці

№ з/п	Зміст теми	Кількість годин					
		денна форма навчання			заочна форма навчання		
		лекція	практичне заняття	самостійна робота	лекція	практичне заняття	самостійна робота
9	Круглий стіл "У колі психолінгвістичної проблематики"	3	–	10	2	–	8
РАЗОМ		15	–	75	14	–	76
УСЬОГО ГОДИН		90 год			90 год		

Примітка: Проведення практичних занять із навчальної дисципліни "Психолінгвістика" навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю "035 Філологія (Прикладна лінгвістика)" не передбачено.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 **Основні проблеми та методи** **психолінгвістичних студій**

Тема 1. Психолінгвістика як наука про мовленнєву діяльність: історіографія та основні проблеми сьогодення

Сутність, об'єкт, предмет та завдання психолінгвістики. Зв'язок психолінгвістики з іншими науками: філософією, психологією, культурологією, етнологією, теорією комунікацій, медициною, мовознавством та його сучасними напрямками – когнітивною лінгвістикою (праці Т. ван Дейка, Р. Джеккендорфа, О. Кубрякової, Дж. Лакоффа), прагмалінгвістикою (праці Ч. Морріса, Л. Блумфілда, Дж. Остіна, Дж. Сьорля, а також Ф. Бацевича, А. Загнітка, О. Селіванової), суттєвальною лінгвістикою (праці Л. Мурзіна, Б. Поршнева, І. Черепанової), нейролінгвістичним програмуванням (праці Р. Бендлера, Д. Гріндера, Р. Ділтса, Т. Ковалевської, Дж. О'Коннора, Д. Сеймора). Становлення та етапи психолінгвістики.

Тема 2. Методи дослідження в психолінгвістиці

Методи дослідження в психолінгвістиці та їхні різновиди (психологічні, лінгвістичні та фізіологічні). Прямі експериментальні методики: асоціативний експеримент, методика "семантичного диференціалу" Ч. Осгуда, методика семантичної взаємодії, методика доповнення В. Тейлора, методика завершення речень. Непрямі експериментальні методики: методика кластер-аналізу Дж. Міллера, трансформаційна методика Дж. Міллера, К. Мак-Кіна, Д. Слобіна. Позитивний / негативний експеримент Л. Щерби. Метод класифікації. Формувальний експеримент.

Змістовий модуль 2

Знання та значення в мовленнєвій діяльності

Тема 3. Знання в мовленнєвій діяльності

Поняття про знання. Типи знань як субстрат мовленнєвої діяльності (мовні знання, досвідні знання, знання принципів (сценаріїв, фреймів)) мовленнєвого спілкування. Знання в теорії діяльності О. Леонтьєва. Знання в процесі оволодіння мовою. Ментальний лексикон як динамічна функціональна система. Моделювання ментального лексикону: основні підходи та проблеми.

Тема 4. Мовні значення

Теорія значень та її роль для психолінгвістичних студій. "Менталістський" підхід до проблеми значення мовних одиниць (В. фон Гумбольдт, Е. Гуссерль, О. Потебня, Г. Фреге). "Лінгвоцентристський" підхід до проблеми значення мовних одиниць (Л. Вітгенштейн, Ф. де Соссюр). Основні підходи до проблеми значення слова: асоціативний, параметричний, ознаковий, прототиповий, ситуаційний. Параметри значення слова: константність / варіативність, об'єктивність / суб'єктивність. Сенс та значення: критерії розмежування понять.

Змістовий модуль 3

Моделювання процесів породження мовлення

Тема 5. Процес породження мовлення та його моделювання

Моделювання процесів породження мовлення: основні підходи. Психолінгвістичні моделі породження та їхні різновиди. Модель А. Лурії (первинний "семантичний запис", внутрішнє мовлення, розгорнуте висловлення). Модель О. Леонтьєва – інтенція (внутрішнє програмування), моторне

програмування (етапи граматико-семантичної реалізації: текстограматичний, фенограматичний, синтаксичне прогнозування, синтаксичний контроль, зворотний зв'язок). Модель Т. Ахутіної (інтенція, внутрішнє програмування граматичного блоку висловлення, моторне програмування синтагм).

Тема 6. Мовленнєві помилки в процесі породження мовлення

Поняття про мовленнєву помилку. Класифікації мовленнєвих помилок (розробки О. Леонтьєва, Т. Єгорова, Р. Мерінгера та Г. Майєра, В. Фромкіна, П. Кордера). Мовленнєві помилки з точки зору моделей породження мовлення.

Змістовий модуль 4

Моделювання процесів сприйняття та розуміння мовлення

Тема 7. Процес сприйняття та розуміння мовлення: проблеми моделювання

Моделі сприйняття мовлення. Особливості сприйняття усного мовлення. Особливості сприйняття писемного мовлення. Проблема розуміння та модулі оптимальної комунікації (за В. Дем'янковим). Рівні розуміння. Пасивні теорії розуміння мовлення. Активні теорії розуміння мовлення. Моделювання процесів розуміння мовлення.

Тема 8. Особливості сприйняття й розуміння тексту та його компонентів

Текст, його ознаки та структурні компоненти. Засоби зв'язку в тексті. Процеси синтезу й аналізу тексту. Ключові слова як індикатори тексту.

Круглий стіл "У колі психолінгвістичної проблеми".

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Основні проблеми та методи психолінгвістичних студій

Тема 1. Періодизація психолінгвістики та її термінологічний апарат

Витоки психолінгвістики як науки: філософські концепції (Платон, Арістотель, Бхартріхарі, Василій Кесарійський Великий, Августин Блаженний, Неокл Ефеський, Іван Дамаскін), психологічні погляди (Л. Блумфільд, Б. Скіннер, Г. Штейнталь), лінгвістичні теорії (І. Бодуен де Куртене, Ф. де Соссюр).

Психолінгвістичні школи. Американська традиція психолінгвістичних студіювань (картезіанська лінгвістика, граматики Пор-Рояля, дескриптивна лінгвістика, теорія Н. Хомського). Східноєвропейська традиція психолінгвістичних студіювань (праці П. Анохіна, М. Бернштейна, Л. Виготського, О. Потебні, Л. Щерби).

Операційні поняття психолінгвістики.

Тема 2. Матеріал та основні методи дослідження в психолінгвістиці

Матеріал дослідження в психолінгвістиці та його комплексний характер. Поняття про "позитивний" і "негативний" матеріал" (за Л. Щербою). Дитяче мовлення та етапи його становлення (гуління, лопотання, формування консонантно-вокальної системи, спеціалізація слів на базі семантичних / асемантичних комплексів, розвиток синтагматики, "лавиноподібне" засвоєння лексики мови). Мовленнєві афазії та їхні типи (моторна та сенсорна афазії). Мовлення при психопатії. Мовлення у стресових ситуаціях. Мовлення при дисфункціях

сенсорних систем. Мовлення під час ускладнення реалізації моторних програм (заїкання, дислалія, дизартрія, дистонія, ринологія, тахілалія).

Методи дослідження в психолінгвістиці: психологічні, лінгвістичні та фізіологічні.

Асоціативний експеримент: сутність, завдання та чинники. Сфери використання результатів асоціативних експериментів. "Словник асоціативних норм української мови" (автор – Н. Бутенко). "Асоціативний словник української рекламної лексики" (автори – Т. Ковалевська, Г. Сологуб, О. Ставченко). "Короткий асоціативний словник рекламних слоганів" (автори – Н. Кутуза, Т. Ковалевська). "Український асоціативний словник" (автор – С. Мартінек).

Методика "семантичного диференціалу" Ч. Осгуда: сутність та завдання. Ефективність використання результатів методики в галузях лінгвістики, рекламістики, соціології, політичних технологій.

Комп'ютерні програми "БААЛ" та "Діатон" ("Словодел").

Змістовий модуль 2

Знання та значення в мовленнєвій діяльності

Тема 3. Специфіка та структура мовленнєвої діяльності. Поняття мовленнєвого акту

Мовленнєва діяльність: сутність поняття. Генеза мовленнєвої діяльності (комунікативна, інформаційна, семіотична). Ознаки мовленнєвої діяльності.

Фазна структура мовленнєвої діяльності (праці С. Рубінштейна, О. Леонтьєва, І. Зимньої). Чинники формування I фази (мотивація, оточувальна аферентація, вірогідне прогнозування, завдання дії) та II фази (ступінь володіння мовою, функціонально-стилістичний, афективний та соціолінгвістичні фак-

тори, індивідуальні відмінності в мовленнєвому досвіді, мовленнєвий контекст, мовленнєва ситуація). Специфіка ІІІ фази.

Зміст терміна "мовленнєвий акт". Висловлювання та мовленнєвий акт: диференціація понять. Теорія мовленнєвих актів (Дж. Остін, Дж. Сьорль). Складники мовленнєвого акту за Дж. Сьорлем. Компоненти мовленнєвого акту за Р. Якобсоном. Етапи мовленнєвого акту (докомунікативний, власне комунікативний, посткомунікативний). Класифікація мовленнєвих актів (за Дж. Сьорлем, Г. Почепцовим).

Проблеми комп'ютерного моделювання мовленнєвих актів.

Тема 4. Знання та значення в процесах навчання мов

Мовленнєва діяльність як категорія лінгводидактики (за Ю. Пассовим). Принципи навчання мовленнєвій діяльності (принцип мовленнєво-розумової діяльності, принцип індивідуалізації, принципи функціональності, принцип ситуативності, принцип новизни).

Типи знань як субстрат мовленнєвої діяльності. Структури представлення знань. Пам'ять як система репрезентації знань. Проблеми мовної (лінгвістичної) пам'яті. Закономірності мовної пам'яті з урахуванням знань (М. Бехтерєв, І. Горєлов, М. Жинкін, Л. Засєкіна, В. Павлов).

Значення та способи об'єктивації: оцінка за допомогою шкал, класифікація об'єктів і понять за заданим принципом, вирішення комунікативних завдань, організація діалогу за допомогою штучно заданих засобів (прислів'їв і т. д.), тріадичний вибір персонажів, пошук синонімів та антонімів до стимулу, асоціації (праці В. Петренка). Семантичний простір як операційна одиниця психосемантики та релевантний підхід у процесах навчання мов. Процедура побудови семантичних просторів (Дж. Міллер, В. Петренко). Форми семантичної репрезентації (Дж. Брунер, М. Жинкін, Б. Ломов): через образ, через дію (поведінку), через знакову (вербальну) форму.

Психолінгвістичні підходи до навчання мов (праці І. Румянцевої). Інтегративний лінгвопсихологічний тренінг (ІЛПТ) та асоціації як інноваційні методи навчання мови.

Змістовий модуль 3

Моделювання процесів породження мовлення

Тема 5. Психолінгвістичні теорії породження мовлення

Нейрофізіологічний базис засвоєння мови. Функціональна роль лівої півкулі головного мозку. Основні мовленнєво-породжувальні зони: зона П. Брока (задня частина лобної долі) та зона К. Верніке (тім'яно-потилична доля лівої півкулі). Функціональна роль правої півкулі головного мозку.

Етапи оволодіння мовою: етап опосередкованого (перекладного) володіння, етап безпосереднього (безперекладного) володіння, етап подальшого вдосконалення. Стадії оволодіння мовою за Ж. Піаже та Л. Виготським.

Породження мовлення: зміст поняття. Різновиди психолінгвістичних моделей породження мовлення (рівневі, стохастичні, циклічні, інтегративні, трансформаційні, модель безпосередніх складників). Моделі породження мовлення, розроблені Американською психолінгвістичною школою (Р. Уеллс, К. Пайк, Ч. Хоккет, З. Харріс; В. Левелт, Н. Хомський, І. Шлезінгер). Моделі породження мовлення представників Московської психолінгвістичної школи (О. Лурія, О. Леонтьєв, М. Жинкін, Т. Ахутіна, І. Зимня, О. Залевська).

Тема 6. Моделі породження мовлення білінгва

Білінгвізм у психолінгвістичному вимірі: проблеми дефініції. Види білінгвізму: ранній та пізній, рецептивний та продуктивний, адитивний та субтрактивний (У. Ламберт), одночасний та послідовний (С. Романі). Критерії класифікації білінгвізму (праці Є. Верещагіна).

Поняття інтерферованого мовлення. Проблеми моделювання породження інтерферованого мовлення білінгвом (праці О. Валігури).

Помилки в мовленні білінгвів. Причини виникнення мовленнєвих помилок (праці Т. Єгорова, Р. Мерінгера, П. Кордера, З. Фрейда). Класифікації мовленнєвих помилок (розробки О. Леонтьєва, Т. Єгорова, Р. Мерінгера та Г. Майєра, В. Фромкіна, П. Кордера).

Змістовий модуль 4

Моделювання процесів сприйняття та розуміння мовлення

Тема 7. Психолінгвістичні теорії розуміння мовлення

Моделі сприйняття мовлення (акустична, сенсорна, моторна теорії, теорія внутрішньої моделі, теорія прямого реалізму сприйняття мовлення, теорія слухового сприйняття, модель логогена, інтерактивні моделі, модель сприйняття ізольованих слів і слів у тексті, неомоторна модель, моделі аналізу через синтез з урахуванням гіперознак, моделі, що базуються на диференціальних ознаках, модель лексичного доступу через ознаки (LAFF), модель лексичного доступу через спектри (LAFS), модель динамічної мережі, модель із використанням логіки розмитих множин, модель "перцептивної стрілки"). Особливості сприйняття усного мовлення. Особливості сприйняття писемного мовлення. Проблема розуміння та модулі оптимальної комунікації (за В. Дем'янковим). Рівні розуміння. Моделювання процесів розуміння мовлення.

Тема 8. Роль ключових слів у процесах сприйняття та розуміння тексту

Текст, його ознаки та структурні компоненти. Засоби зв'язку в тексті. Процес синтезу тексту: актуальний образ, задум

повідомлення, мовне конструювання (синтаксичний каркас, відбір адекватних лексичних засобів за функцією та семантикою, граматичне узгодження, фонетичне оформлення), текст. Процес аналізу тексту: текст, лінгвістичне декодування; співвіднесення отриманого повідомлення з актуальним образом дійсності. Ключові слова як індикатори тексту. Ключові слова в рекламних текстах.

Круглий стіл "У колі психолінгвістичної проблематики".

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1

Основні проблеми та методи психолінгвістичних студій

Тема 1. Періодизація психолінгвістики та її термінологічний апарат

Завдання

1. Заповніть таблицю "Витоки новітньої психолінгвістики".

Концепції	Представники	Зміст концепцій
Філософські	Платон	
	Арістотель	
	Бхартріхарі	
	Августин Блаженний	
	Василій Кесарійський Великий	
	Неокл Ефеський	
	Іван Дамаскін	
Психологічні	Б. Скінер, Л. Блумфілд	
	Г. Штейнталь	
	Л. Виготський	
Лінгвістичні	І. Бодуен де Куртене	
	Ф. де Соссюр	
	О. Потебня	
	Л. Щерба	

2. Укладіть глосарій основних операційних понять психолінгвістики з англійсько-, німецько- та російськомовними відповідниками (не менше 30 позицій).

3. Складіть опорні схеми за такими темами (див. джерело № 8 у списку основної рекомендованої літератури):

- періодизація психолінгвістики за Дж. Керролом;
- періодизація психолінгвістики за А. Блюменталем;

- періодизація психолінгвістики за Дж. Кессом;
 - періодизація психолінгвістики за О. Леонтьєвим та Є. Тарасовим;
 - періодизація психолінгвістики за О. Залевською.
4. Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем (не менше п'яти сторінок):
- генеративна граматики Н. Хомського: сутність концепції та значення для психолінгвістичних студій;
 - проблеми мовленнєвої діяльності в працях Л. Щерби;
 - внесок О. Потебні в розвиток психолінгвістичного вчення;
 - вплив ідей Л. Виготського на становлення психолінгвістики.

Рекомендована література

Основна

1. **Белянин, В. П.** Психолінгвістика [Текст] : учебник / В. П. Белянин. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2003. – 232 с.
2. **Глухов, В. П.** Основы психолінгвістики [Текст] : учеб. пособие для студ. педвузов / В. П. Глухов. – М. : Аст, Астрель, 2008. – 352 с.
3. **Глухов, В. П.** Психолінгвістика. Теория речевой деятельности [Текст] : учебник / В. Глухов, В. Ковшиков. – М. : Аст, 2007. – 223 с.
4. **Загнітко, А.** Основы психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / А. Загнітко, М. Михальченко. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – 233 с.
5. **Засекіна, Л. В.** Вступ до психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / Л. В. Засекіна, С. В. Засекін. – Острого : Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 2002. – 168 с.

6. **Зимняя, И. А.** Лингвопсихология речевой деятельности [Текст] / И. А. Зимняя. – М. : Московский психолого-социальный институт ; Воронеж : НПО "МОДЭК", 2001. – 432 с. – (Серия "Психологи Отечества").

7. **Красных, В. В.** Основы психолингвистики и теории коммуникации [Текст] : курс лекций / В. В. Красных. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2001. – 270 с.

8. **Куранова, С. І.** Основи психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / С. І. Куранова. – К. : ВЦ "Академія", 2012. – 208 с. – (Серія "Альма матер").

9. **Леонтьев, А. А.** Основы психолингвистики [Текст] / А. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1997. – 287 с.

10. **Новокшинов, Д.** Речь против языка (Записки о психолингвистике) [Текст] : монография / Д. Новокшинов. – М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2016. – 304 с. – (Исследования культуры).

11. **Психолингвистика** [Текст] : учебник для вузов / под ред. Т. Н. Ушаковой. – М. : Пер Сэ, 2006. – 416 с.

12. **Селіванова, О. О.** Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми [Текст] : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

Допоміжна

1. **Засєкін, С. В.** Психолінгвістика – перекладознавство: політика партнерства [Електронний ресурс] / С. В. Засєкін // Психолінгвістика. – 2012. – Вип. 9. – С. 178–184. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

2. **Засєкіна, Л. В.** Тенденції розвитку вітчизняної психолінгвістики: методологічний огляд проблем та окреслення шляхів їх вирішення [Електронний ресурс] / Л. В. Засєкіна // Психолінгвістика. – 2008. – Вип. 1. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

3. **Калмикова, Л.** Мовленнєва діяльність як складова частина предмета психолінгвістики [Текст] / Л. Калмикова // East European Journal of Psycholinguistics. – 2015. – № 2(1). – С. 59–67.

4. **Калмикова, Л. О.** Мовленнєва діяльність як проблема психолінгвістики [Електронний ресурс] / Л. О. Калмикова // Психолінгвістика. – 2008. – Вип. 2. – С. 20–26. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

5. **Ковалевська, Т. Ю.** Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування [Текст] : монографія / Т. Ю. Ковалевська. – О. : Астропринт, 2008. – 324 с.

6. **Ковалевська, Т. Ю.** Психолінгвістична теорія О. О. Потебні в концепціях сучасного мовознавства [Текст] / Т. Ю. Ковалевська // Записки з загальної лінгвістики. Збірник наукових праць / Кол. авт. ОНУ ім. І. І. Мечникова. – О. : Астропринт, 2001. – С. 74–80.

7. **Лешкова, Н. В.** Сучасна психолінгвістика: напрями, аспекти і концепції [Електронний ресурс] / Н. В. Лешкова // Система і структура східнослов'янських мов. – 2012. – Вип. 6. – С. 97–105. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

8. **Румянцева, И. М.** Психолінгвістика: взгляд нового времени [Электронный ресурс] / И. М. Румянцева // Психолінгвістика. – 2008. – Вип. 1. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

9. **Слухай, Н. В.** Психологічні асоціативи східних слов'ян в художньо-мовній творчості Тараса Шевченка [Текст] / Н. В. Слухай // Наукові записки КНУ імені Т. Шевченка. – Т. XIII. – Інститут філології. – К., 2004. – С. 83–94.

10. **Щерба, Л. В.** О тройком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании [Текст] / Л. В. Щерба. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1974. – Т. 1. – С. 92–103.

Тема 2. Матеріал та основні методи дослідження в психолінгвістиці

Завдання

1. Напишіть наукове есе, в якому доведіть необхідність вивчення "негативного" мовного матеріалу в психолінгвістиці (обсяг 1200–1500 слів).

2. Заповніть таблицю "Асоціативні словники України".

Назва лексикографічної праці	Автори	Специфіка проведення асоціативного експерименту	Структура словникової статті
"Словник асоціативних норм української мови"	Н. Бутенко		
"Асоціативний словник української рекламної лексики"	Т. Ковалевська, Г. Сологуб, О. Ставченко		
"Короткий асоціативний словник рекламних слоганів"	Н. Кутуза, Т. Ковалевська		
"Український асоціативний словник"	С. Мартінек		

3. Проведіть асоціативний експеримент у своїй академічній групі, залучивши до кола стимулів (не менше п'яти одиниць) такі (на вибір):

- назви навчальних дисциплін, що вивчаються студентами спеціальності "Прикладна лінгвістика";
- назви культових кінострічок;
- назви творів українських класиків;
- назви розважальних українських телепрограм;
- імена українських телеведучих;
- імена сучасних українських співаків;

- імена відомих зарубіжних політичних діячів;
- марки автомобілів.

Подайте результати обробки анкет у формі наукових тез, розподіливши зафіксовані реакції на логічні (центральної та периферичні) і граматичні (синтагматичні та парадигматичні), вказавши на особливості асоціювання різними гендерними групами.

4. Здійсніть апробацію методики семантичного диференціалу Ч. Осгуда у своїй академічній групі під час визначення оцінки текстів української телереклами останнього року (не менше п'яти позицій). Подайте результати обробки анкет у формі комп'ютерної презентації.

5. Апробуйте психолінгвістичну експертну систему "ВААЛ", попередньо завантаживши її за посиланням <http://www.vaal.ru/prog/free.php>., шляхом аналізу власного прізвища, імені та по батькові. Результати подайте у формі скріншотів.

6. Апробуйте психолінгвістичну програму "Діатон", завантаживши її за посиланням <http://psyberia.ru/soft/softlingvo>, шляхом аналізу найчастотніших одиниць лексико-семантичного рівня (не менше п'яти) текстів української телереклами останнього року. Результати подайте у формі скріншотів.

7. Підготуйте повідомлення на одну із запропонованих тем (не менше п'яти сторінок):

- Дитяче мовлення: етапи становлення та характерні ознаки.
- Мовлення при психопатії.
- Мовлення у стресових ситуаціях.
- Мовлення при дисфункціях сенсорних систем.
- Мовлення під час ускладнення реалізацій моторних програм.

Рекомендована література

Основна

1. **Ахутина, Т. В.** Нейролингвистический анализ динамической афазии. О механизмах построения высказывания [Текст] / Т. В. Ахутина. – 3-е изд. – М. : Теревинф, 2012. – 144 с.

2. **Василевич, А. П.** Исследование лексики в психолингвистическом эксперименте: на материале цветообозначения в языках разных систем [Текст] / А. П. Василевич ; отв. ред. В. Н. Телия ; Институт языкознания АН СССР. – М. : Наука, 1987. – 140 с.

3. **Воронин, С. В.** Основы фоносемантики [Текст] : монография / С. В. Воронин ; предисл. О. И. Бродович. – Изд. 2-е, стереотипное. – М. : Ленанд, 2006. – 248 с.

4. **Горелов, И. Н.** Основы психолингвистики [Текст] : учеб. пособие / И. Н. Горелов, К. Ф. Седов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Лабиринт, 2001. – 304 с.

5. Експериментальні методи в психолінгвістиці : методичні вказівки до наукового семінару "Основи психолінгвістики" для студентів IV курсу денної форми навчання спеціальності "Прикладна лінгвістика" [Текст] / укл. Н. М. Галунова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 28 с.

6. **Журавлев, А. П.** Звук и смысл [Текст] / А. П. Журавлев. – М. : Просвещение, 1991. – 160 с.

7. **Журавлев, А. П.** Фонетическое значение [Текст] / А. П. Журавлев. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1974. – 159 с.

8. **Зимняя, И. А.** Лингвopsихология речевой деятельности [Текст] / И. А. Зимняя. – М. : Московский психолого-социальный институт ; Воронеж : НПО "МОДЭК", 2001. – 432 с. – (Серия "Психологи Отечества").

9. **Кавинкина, И. Н.** Психолингвистика [Текст] : пособие для студентов педагогических специальностей высших

учебных заведений / И. Н. Кавинкина. – Гродно : ГрГУ, 2010. – 284 с.

10. **Калмикова, Л. О.** Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. О. Калмикова. – К. : НМЦВО, 2003. – 320 с.

11. **Кубрякова, Е. С.** Онтогенез языковой способности и ее структура [Текст] / Е. С. Кубрякова // Человеческий фактор в языке: Язык и порождение речи. – М. : Наука, 1991. – 240 с.

12. **Куранова, С. І.** Основи психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / С. І. Куранова. – К. : ВЦ "Академія", 2012. – 208 с. – (Серія "Альма матер").

13. **Кушнерик, В. І.** Фоносемантизм у германських і слов'янських мовах: діяхронія та синхронія [Текст] : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.17 / В. І. Кушнерик ; Київський нац. лінгв. ун-т. – К., 2009. – 33 с.

14. **Леонтьев, А. А.** Основы психолингвистики [Текст] / А. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1997. – 287 с.

15. **Лурия, А. Р.** Основы нейропсихологии [Текст] : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. Р. Лурия. – М. : Издательский центр "Академия", 2003. – 384 с.

16. **Митринович-Моджеевска, А.** Патологическая физиология речи, голоса и слуха [Текст] / А. Митринович-Моджеевска. – Варшава : Польское государственное медицинское издательство, 1965. – 355 с.

17. Нарушение речи у дошкольников [Текст] / сост. Р. А. Белова-Давид. – М. : Просвещение, 1972. – 232 с.

18. **Петренко, В. Ф.** Психосемантика сознания [Текст] / В. Ф. Петренко. – М. : Изд-во МГУ, 1988. – 208 с.

19. **Пиаже, Ж.** Речь и мышление ребенка [Текст] / сост., новая ред. пер. с фр., коммент. Вал. А. Лукова, Вл. А. Лукова. – М. : Педагогика-Пресс, 1994. – 526 с.

20. **Селіванова, О. О.** Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми [Текст] : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

21. **Смирнова, И. А.** Логопедическая диагностика, коррекция и профилактика нарушений речи у дошкольников с ДЦП. Алалия, дизартрия, ОНР [Текст] : учеб.-метод. пособие для логопедов, дефектологов / И. А. Смирнова. – СПб. : "ДЕТСТВО-ПРЕСС", 2004. – 320 с.

22. **Цейтлин, С. Н.** Язык и ребенок. Лингвистика детской речи [Текст] : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. зав. / С. Н. Цейтлин. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 240 с.

23. **Чукарькова, О. В.** Звукоизобразительная природа фоностилистических приемов англоязычного рекламного текста (экспериментальное исследование) [Текст] : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / О. В. Чукарькова ; Московский гор. пед. ун-т. – М., 2015. – 260 с.

24. **Швецова, Н. Н.** Звукоизобразительная лексика в английских диалектах [Текст] : автореф. ... дисс. канд. филол. наук : 10.02.04 / Н. Н. Швецова ; Санкт-Петербургский государственный университет экономики и финансов. – СПб., 2011. – 24 с.

25. **Шляхова, С. С.** Тень смысла в звуке. Введение в русскую фоносемантику [Текст] : учеб. пособие / С. С. Шляхова. – Пермь : Перм. гос. пед. ун-т, 2003. – 217 с.

Допоміжна

1. **Асаула, М. М.** Психологично-вікові особливості дитячого мовлення [Текст] / М. М. Асаула // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2008. – № 798. – Сер. : Філологія. – Вип. 53. – С. 109–112.

2. **Боть, Л. П.** Вивчення дитячого мовлення: історія та напрямки дослідження [Текст] / Л. П. Боть, О. І. Малишева //

Культура народів Причорномор'я ; Таврійський нац. ун-т. – Сімферополь, 2007. – № 120. – С. 63–67.

3. **Бутенко, Н. П.** Словник асоціативних норм української мови [Текст] / Н. П. Бутенко. – Л. : Вища школа, 1979. – 120 с.

4. **Василькевич, Я. З.** Семантичний диференціал як метод психологічного аналізу особистісного смислоутворення [Електронний ресурс] / Я. З. Василькевич // Психолінгвістика. – 2009. – Вип. 3. – С. 34–40. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

5. **Галунова, Н.** Лексико-тематичні конституанти внутрішнього лексикону дитини молодшого дошкільного віку [Текст] / Н. Галунова // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. – 2014. – № 30. – С. 28–40.

6. **Залевская, А. А.** Речевая ошибка как инструмент научного исследования [Текст] / А. А. Залевская // Вопросы психолінгвістики. – 2009. – № 9. – С. 6–22.

7. **Збитковський, Я. І.** Дослідження фоносемантичних властивостей текстів виступів політиків [Текст] / Я. І. Збитковський, С. В. Штурхецький // Наукові записки. Серія "Культура і соціальні комунікації". – 2010. – Вип. 2. – С. 53–65.

8. **Имшинецкая, И.** Креатив в рекламе [Текст] / И. Имшинецкая. – М. : Рип-холдинг, 2002. – 64 с.

9. **Карпенко, О. Ю.** Асоціативне визначення семантичного наповнення онімичних концептів [Електронний ресурс] / О. Ю. Карпенко. – Горлівка ; Донецьк, 2005. – 17 с. – Режим доступу : <http://www.uchika.in.ua>.

10. **Ковалевська, Т. Ю.** Класифікаційні ознаки онімних асоціатів [Текст] / Т. Ю. Ковалевська // Записки з ономастики. – О. : Астропринт, 2002. – Вип. 6. – С. 37–43.

11. **Ковалевська, Т. Ю.** Семантика онімних асоціатів у рекламному дискурсі [Текст] / Т. Ю. Ковалевська // Записки з ономастики. – О. : Астропринт, 2001. – Вип. 5. – С. 3–11.

12. **Ковалевська, Т. Ю.** Асоціативний словник української рекламної лексики [Текст] / Т. Ю. Ковалевська, Г. Д. Сологуб, О. В. Ставченко. – О. : Астропринт, 2001. – 115 с.

13. **Кулешова, О. Д.** Роль фоносемантики в речевом воздействии [Текст] / О. Д. Кулешова // Оптимизация речевого воздействия / Н. А. Безменова [и др.] ; отв. ред. Р. Г. Котов ; Акад. наук СССР ; Ин-т языкознания. – М. : Наука, 1990. – С. 186–198.

14. **Кутуза, Н. В.** Психолінгвістичні дослідження рекламних слоганів як підґрунтя новітньої лексикографії [Текст] / Н. В. Кутуза // Одеська лінгвістична школа: координати сучасних пошуків : колект. моногр. ; за заг. ред. Т. Ю. Ковалевської. – О. : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2014. – С. 383–392.

15. **Кутуза, Н. В.** Короткий асоціативний словник рекламних слоганів [Текст] / Н. В. Кутуза, Т. Ю. Ковалевська. – О. : Астропринт, 2011. – 80 с.

16. **Лурия, А. Р.** Речевые реакции ребенка [Текст] / А. Р. Лурия // Речь и интеллект в развитии ребенка : сб. ст. / под ред. А. Р. Лурия. – М., 1928. – С. 228–235.

17. **Мазейна, Ю. В.** Особенности и закономерности развития словарного запаса детей старшего дошкольного возраста в онтогенезе [Электронный ресурс] / Ю. В. Мазейна. – Режим доступа : <http://shgpi.edu.ru>.

18. **Мартінек, С. В.** Український асоціативний словник [Текст] : у 2 т. / С. В. Мартінек. – Л. : ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – Т. I : Від стимулу до реакції. – 344 с. ; Т. II : Від реакції до стимулу. – 468 с.

19. **Микитин-Дружинець, М. Л.** Психофоносемантика жіночого іменника [Електронний ресурс] / М. Л. Микитин-Дружинець. – Режим доступу : <http://liber.onu.edu.ua>.

20. **Морозова, И.** Рекламный креатив: В поисках ненавязчивой идеи [Текст] / И. Морозова. – М. : Гелла-Принт, 2003. – 224 с. – (Серия "Рекламные технологии").

21. **Насікан, З. С.** Роль фоносемантичних засобів у створенні просодичної іконічності [Текст] / З. С. Насікан // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія". – 2015. – № 14. – С. 186–188.

22. **Петрашук, І.** Звукосимволічні особливості зоонімів за словниковими дефініціями [Електронний ресурс] / І. Петрашук // Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. – 2014. – Вип. 708–709. – С. 124–126. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

23. **Прокофьева, Л. П.** Прикладные программы анализа фоносемантической структуры текста (игры разума или полезная в хозяйстве вещь?) [Электронный ресурс] / Л. П. Прокофьева. – Режим доступа : <http://www.dialog-21.ru>.

24. **Прокофьева, Л. П.** Фоносемантический анализ текста или рефлексия над лингвистическим сознанием исследователя? [Электронный ресурс] / Л. П. Прокофьева. – Режим доступа : www.ejournals.eu.

25. **Савицька, Н. Л.** Рекламний креатив [Текст] : опорний конспект лекцій для студентів спеціальності 8.0305701 "Маркетинг" денної та заочної форм навчання / Н. Л. Савицька, О. М. Прядко, М. В. Михайлова. – Х., 2015. – 97 с.

26. **Садовая, А.** Фоносемантические особенности рекламного имени (на материале названий изделий пищевой промышленности) [Электронный ресурс] / А. Садовая. – Режим доступа : <http://linguistics.kspu.edu>.

27. Словарь ассоциативных норм русского языка [Текст] / под ред. А. А. Леонтьева. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1997. – 192 с.

28. **Тепла, О. М.** Методи фоносемантичного дослідження власної назви [Електронний ресурс] / О. М. Тепла. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua.

29. **Терехова, Д.** Аналіз асоціативних полів слів-стимулів МИР / МИР / МІР у східнослов'янських мовах [Текст] / Д. Терехова // East European Journal of Psycholinguistics / Lesya

Ukrainka Eastern European National University. – Lutsk, 2014. – Issue 1. – P. 194–201.

30. **Трофименко, Л. І.** Теоретичні засади дослідження лексичної сторони мовлення у дошкільників в умовах нормального та порушеного онтогенезу [Електронний ресурс] / Л. І. Трофименко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. – 2013. – Вип. 4(1). – С. 85–95. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.

31. **Хоменко, С. О.** Порівняльна характеристика розвитку мовлення у дітей раннього віку в нормі та з порушеннями [Текст] / С. О. Хоменко // Науковий часопис. Корекційна педагогіка. – 2013. – № 19. – С. 258–261.

32. **Черепанова, И. Ю.** Дом колдуньи. Язык творческого Бессознательного [Текст] / И. Ю. Черепанова. – СПб. : "КСП+", 1999. – 416 с.

33. **Шляхова, С. С.** Дребезги языка. Словарь русских фоносемантических аномалий [Текст] / С. С. Шляхова. – Пермь : Перм. гос. пед. ун-т, 2004. – 226 с.

Змістовий модуль 2

Знання та значення в мовленнєвій діяльності

Тема 3. Специфіка та структура мовленнєвої діяльності. Поняття мовленнєвого акту

Завдання

1. Складіть опорні схеми за такими концепціями:
 - Структура мовленнєвої діяльності за С. Рубінштейном.
 - Структура мовленнєвої діяльності за О. Леонтьєвим.
 - Структура мовленнєвої діяльності за І. Зимньою.
2. Доберіть п'ять прикладів з української телереклами останнього року, що відповідають основним типам мовленнєвих актів за Дж. Сьорлем.

3. Доберіть шість-сім прикладів із виступів українських політиків, що відповідають основним типам мовленнєвих актів за Г. Почепцовим.

Рекомендована література

Основна

1. **Белянин, В. П.** Психолінгвістика [Текст] : учебник. – [2-е изд.] / В. П. Белянин. – М. : Флинта: Московский психолого-социальный институт, 2004. – 232 с.

2. **Глухов, В. П.** Основы психолінгвістики [Текст] : учеб. пособ. для студ. педвузов / В. П. Глухов. – М. : Аст, Астрель, 2008. – 352 с.

3. **Глухов, В.** Психолінгвістика. Теория речевой деятельности [Текст] : учебник / В. Глухов, В. Ковшиков. – М. : Аст, 2007. – 223 с.

4. **Кобозева, И. М.** "Теория речевых актов" как один из вариантов теории речевой деятельности [Текст] : вступ. ст. / И. М. Кобозева // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17 : Теория речевых актов. – С. 7–21.

5. **Селіванова, О. О.** Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми [Текст] : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

6. **Серль, Дж. Р.** Что такое речевой акт [Текст] / Дж. Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. 17. Теория речевых актов. – М. : Прогресс, 1986. – С. 151–169.

Допоміжна

1. **Дячук, О. В.** Менасивні та квеситивні мовленнєві акти на прикладі дискурсу соціальної реклами США [Текст] / О. В. Дячук // Молодий вчений. Філологічні науки. – 2016. – № 12.1 (40). – С. 301–304.

2. **Зернецький, П. В.** Контрастивно-типологічна характеристика мовленнєвих актів у дискурсі британського та українського парламентів [Електронний ресурс] / П. В. Зернецький, Г. Л. Рябоконь. – Режим доступу : <http://ekmair.ukma.edu.ua>.

3. **Кузьменко, О. Ю.** До проблеми кореляції понять "мовленнєвий жанр" і "мовленнєвий акт" [Електронний ресурс] / О. Ю. Кузьменко // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Серія : Філологічна. – 2014. – Вип. 48. – С. 80–83. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

4. **Подолкова, С. В.** Мовленнєвий акт як компонент прагматичного аспекту науково-технічних текстів [Електронний ресурс] / С. В. Подолкова // Філологічні трактати. – 2015. – Т. 7, № 3. – С. 82–89. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

5. **Почепцов, Г. Г.** Фатическая метакоммуникация [Текст] / Г. Г. Почепцов // Семантика и прагматика синтаксических единиц. – Калинин, 1981. – С. 52–59.

6. **Прус, Л. В.** Комунікативні девіації в актах обіцянок українських і російських політиків [Текст] / Л. В. Прус // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. – 2016. – № 22. – С. 176–178.

7. **Прус, Л. В.** Промісиви у промовах українських політиків [Текст] / Л. В. Прус // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). – Вип. 5 : зб. наук. праць / за ред. акад. Л. І. Мацько. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С. 158–163.

8. **Сидорова, М. О.** Реакції на мовленнєвий акт асертивів у німецькомовному діалогічному дискурсі [Текст] / М. О. Сидорова // Молодий вчений. – 2017. – № 2. – С. 428–431.

9. **Чередніченко, О. М.** Висловлювання вибачення як прямий і непрямий мовленнєвий акт [Електронний ресурс] /

О. М. Чередніченко // Наукові записки Нац. ун-ту "Острозька академія". Серія: Філологічна. – 2015. – Вип. 55. – С. 275–277. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

10. **Шепетяк, О.** Теорія мовленнєвих актів [Текст] / О. Шепетяк // Вісник факультету романо-германської філології / за ред. В. П. Кемія. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2008. – Вип. 3. – С. 93–105.

11. **Шуляк, І.** Непрямий мовленнєвий акт як мовний репрезентатив комунікативної інтенції [Електронний ресурс] / І. Шуляк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – 2015. – № 4. – С. 285–289. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

12. **Searle, J. R.** A classification of illocutionary acts [Text] / J. R. Searle // Language in Society. – 1976. – № 5. – Р. 1–23.

Тема 4: Знання та значення в процесах навчання мов

Завдання

1. Знайдіть помилки в наведених нижче твердженнях та подайте їхні правильні варіанти.

- Стабілізація артикуляційних навичок, як правило, настає після 10–15 год навчання мови.
- Обсяг лексичних одиниць, що відповідає другому рівню словникового запасу мовця, засвоюється протягом 60–80 год навчання мови.
- Стабілізація знань та умінь із морфології потребує менше часу порівняно з процесом стабілізації фразових стереотипів мовця.
- Як стверджують американські психолінгвісти, досягти коректності мовлення, що відповідає мовленню носія мови, виявляється можливим за 300 год навчання.

- Навички інтонування іноземного мовлення стають стабільними після 150 год мовленнєвої практики.

2. Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

- Інтегративний лінгвопсихологічний тренінг як метод навчання мови: переваги та недоліки.

- Перспективність асоціативного навчання іноземних мов.

3. Підготуйте інфографічний матеріал на одну із запропонованих тем (див. джерела № 9–10 у списку основної рекомендованої літератури):

- Історіографія психосемантики як наукового напрямку.
- Оператори класифікації значень.
- Процедура побудови семантичних просторів.
- Дослідження динаміки суб'єктивних семантичних систем.

4. Доповніть дефініціями схеми.

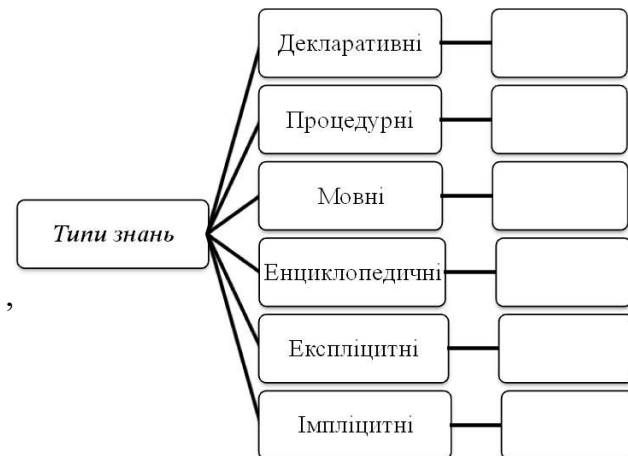

Схема 1

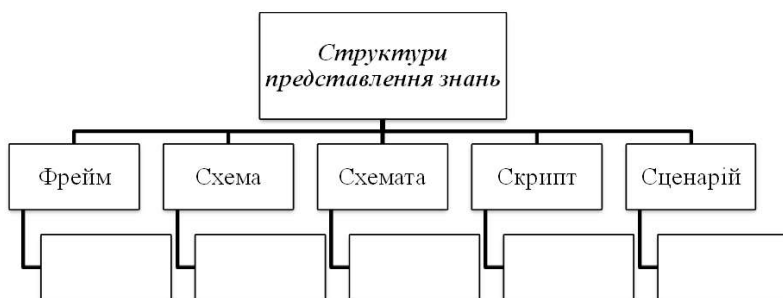

Схема 2

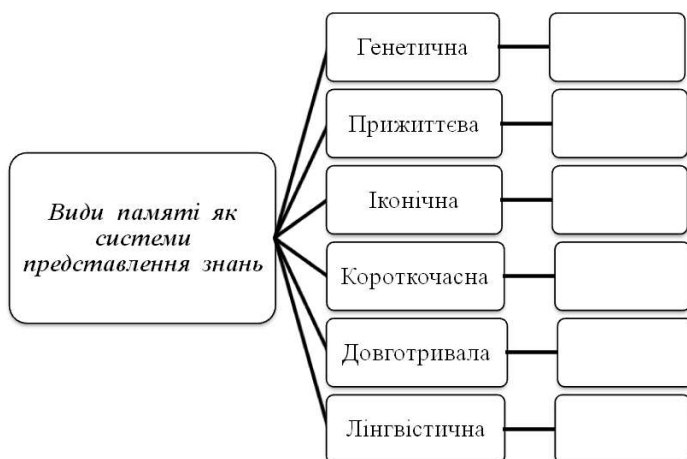

Схема 3

Рекомендована література

Основна

1. **Белянин, В. П.** Психолінгвістика [Текст] : учебник. – [2-е изд.] / В. П. Белянин. – М. : Флинта: Московский психолого-социальный институт, 2004. – 232 с.

2. **Ворожцова, И. Б.** Основы лингводидактики [Текст] : учеб. пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям "Филология", "Теория и методика преподавания иностранных языков и литератур" / И. Б. Ворожцова. – Ижевск : Удмуртский государственный университет, 2007. – 113 с.

3. **Глухов, В. П.** Основы психолингвистики [Текст] : учеб. пособие для студ. педвузов / В. П. Глухов. – М. : Аст, Астрель, 2008. – 352 с.

4. **Глухов, В.** Психолингвистика. Теория речевой деятельности [Текст] : учебник / В. Глухов, В. Ковшиков. – М. : Аст, 2007. – 223 с.

5. **Зимняя, И. А.** Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке [Текст] : пособие для учителей средней школы / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1978. – 159 с.

6. **Куранова, С. І.** Основи психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / С. І. Куранова. – К. : ВЦ "Академія", 2012. – 208 с. – (Серія "Альма матер").

7. **Леонтьев, А. А.** Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии [Текст] : избр. психол. труды / А. А. Леонтьев. – М. : Моск. психол.-соц. ин-т, Воронеж : НПО "МОДЭК", 2001. – 448 с.

8. **Лозова, О. М.** Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови [Текст] : навчально-методичний посібник / О. М. Лозова. – К., 2010. – 143 с.

9. **Петренко, В. Ф.** Основы психосемантики [Текст] / В. Ф. Петренко. – 3-е изд. – М. : Эксмо, 2010. – 480 с. – (Психологическое образование).

10. **Петренко, В. Ф.** Экспериментальная психосемантика: исследование индивидуального сознания [Электронный ресурс] / В. Ф. Петренко. – Режим доступа : <http://www.voppsy.ru>.

11. **Румянцева, И. Н.** Психология речи и лингвопедагогическая психология [Текст] / И. Н. Румянцева. – М. : ПЭРСЭ; Логос, 2004. – 319 с.

Допоміжна

1. **Бехтерева, Н. П.** Биоэлектрическое выражение активности долгосрочной памяти и возможные механизмы этого процесса [Текст] / Н. П. Бехтерева // Физиология человека. – 1977. – Т. 3. – С. 763–773.

2. **Горкун, М. Г.** Мовленнєва діяльність як об'єкт навчання іноземної мови [Текст] / М. Г. Горкун // Наукові записки. Філологічні науки. – 2004. – Т. 34. – С. 68–70.

3. **Гусак, Л.** Психолінгвістичні аспекти асоціативного навчання іноземних мов [Текст] / Л. Гусак // Актуальні питання іноземної філології. – 2015. – № 2. – С. 59–66.

4. **Жаботинская, С. А.** Концептуальный анализ языка: фреймвые сети [Текст] / С. А. Жаботинская // Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. – 2004. – № 9 : Проблеми прикладної лінгвістики. – С. 81–92.

5. **Жинкин, Н. И.** Грамматика и смысл [Текст] / Н. И. Жинкин // Язык и человек. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1970. – С. 63–85.

6. **Жинкин, Н. И.** Речь как проводник информации [Текст] / Н. И. Жинкин. – М. : Наука, 1982. – 159 с.

7. **Калмикова, Л.** Психолінгвістичні аспекти фразеології як теоретико-методологічні засади збагачення мовлення дітей експресивно-стилістичними засобами мови [Текст] / Л. Калмикова, І. Мисан // East European Journal of Psycholinguistics / Lesya Ukrainka Eastern European National University. – Lutsk, 2014. – Issue 1. – Р. 66–74.

8. **Клименюк, О. В.** Маятник пізнання: інтегральна та спіралеподібна моделі розвитку знання [Текст] / О. В. Климе-

нюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Філософія. – 2000. – Вип. 5. – С. 47–57.

9. **Клименюк, О. В.** Пізнання і парадокс екзистенціальної комунікації [Текст] / О. В. Клименюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Філософія. Економіка. – 2000. – Вип. 4. – С. 86–94.

10. **Ковтун, О. В.** Мовленнєва діяльність як категорія лінгводидактики [Текст] / О. В. Ковтун // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського (зб. наук. праць). – О. : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2009. – Вип. 1–2. – С. 103–112.

11. **Коляденко, О. О.** Термін фрейм у лінгвістиці [Текст] / О. О. Коляденко // Термінологічний вісник. – 2013. – Вип. 2 (1). – С. 139–144.

12. **Лаврова, Н. А.** Значение и смысл слова в речевой деятельности [Текст] / Н. А. Лаврова // Вестник МГОУ. – 2016. – № 3. – С. 94–97.

13. **Леонтьев, А. А.** Слово в речевой деятельности: Некоторые проблемы общей теории речевой деятельности [Текст] / А. А. Леонтьев. – Изд. 3-е, стереотипное. – М. : КомКнига, 2006. – 248 с.

14. **Мамай, Н. Ю.** Теоретичний аналіз проблеми оволодіння мовою в сучасних психолінгвістичних теоріях [Текст] / Н. Ю. Мамай // Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти : зб. матеріалів всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 11 квітня 2014 року, Луцьк / Луцький національний технічний університет – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2014. – С. 227–230.

15. **Селиванова, Е. А.** Исследовательские возможности ментально-психонетического комплекса [Текст] / Е. А. Селиванова // Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна : 200-річчя харківської мовознавчої школи. Серія: Романогерманська філологія. Методика викладання іноземних мов. – 2004. – № 635. – С. 160–163.

16. **Турчинова, Г. В.** Психолінгвістичні передумови оволодіння іноземною мовою [Текст] / Г. В. Турчинова // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 98. – С. 201–207.

17. **Федчик, В. А.** Теорія мовленнєвої діяльності як основа методики розвитку мовлення [Електронний ресурс] / В. А. Федчик. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.

18. **Хавченко, Т. Т.** Психолінгвістичні аспекти навчання французької мови студентів факультету міжнародних відносин [Текст] / Т. Т. Хавченко // Young scientist. – 2016. – № 4.1 (31.1). – С. 100–102.

19. **Черниговская, Т. В.** Зеркальный мозг, концепты и язык: цена антропогенеза [Текст] / Т. В. Черниговская // Физиологический журнал им. И. М. Сеченова. – 2006. – Т. 92, № 1. – С. 84–89.

Змістовий модуль 3

Моделювання процесів породження мовлення

Тема 5. Психолінгвістичні теорії породження мовлення

Завдання

1. Зробіть колаж "Нейрофізіологічний базис засвоєння мови" (див. джерело № 13 у списку основної рекомендованої літератури).

2. Укладіть опорні схеми основних моделей породження мовлення, розроблені Американською психолінгвістичною школою:

- модель безпосередніх складників Р. Уеллса, К. Пайка, Ч. Хоккета, З. Харріса;

- модель В. Левелта;
- модель Н. Хомського;
- модель І. Шлезінгера.

3. Укладіть опорні схеми основних моделей породження мовлення, розроблені Московською психолінгвістичною школою:

- модель Т. Ахутіної;
- модель І. Зимньої;
- модель М. Жинкіна;
- модель О. Леонтьєва;
- модель О. Лурії;
- холістична модель О. Залевської.

Рекомендована література

Основна

1. **Белянин, В. П.** Психолінгвістика [Текст] : учебник / В. П. Белянин. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2003. – 232 с.

2. **Глухов, В. П.** Основы психолінгвістики [Текст] : учеб. пособ. для студ. пед. вузов / В. П. Глухов. – М. : Аст, Астрель, 2008. – 352 с.

3. **Глухов, В.** Психолінгвістика. Теория речевой деятельности [Текст] : учебник / В. Глухов, В. Ковшиков. – М. : Аст, 2007. – 223 с.

4. **Засєкіна, Л. В.** Психолінгвістична діагностика [Текст] : навч. посіб. / Л. В. Засєкіна, С. В. Засєкін. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 188 с.

5. **Зимняя, И. А.** Речевой механизм в схеме порождения речи [Текст] / И. А. Зимняя // Психологические и психолингвистические проблемы владения и овладения. – М. : Изд-во МГУ, 1969. – 218 с.

6. Исследование речевого мышления в психолингвистике [Текст] / Т. В. Ахутина, И. Н. Горелов [и др.]. – М. : Наука, 1985. – 240 с.

7. **Красиков, Ю. В.** Алгоритмы порождения речи [Текст] / Ю. В. Красиков. – Орджоникидзе : Ир, 1990. – 240 с.

8. **Красных, В. В.** Основы психолингвистики и теории коммуникации [Текст] : курс лекций / В. В. Красных. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2001. – 270 с.

9. **Кубрякова, Е. С.** Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи [Текст] : монография / Е. С. Кубрякова, А. И. Шахнарович, Л. В. Сахарный. – М. : Наука, 1991. – 240 с.

10. **Куранова, С. І.** Основи психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / С. І. Куранова. – К. : ВЦ "Академія", 2012. – 208 с. – (Серія "Альма матер").

11. **Леонтьев, А.** Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания [Текст] / А. Леонтьев. – М. : Наука, 1969. – 307 с.

12. **Леонтьев, А. А.** Основы психолингвистики [Текст] / А. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1997. – 287 с.

13. **Лозова, О. М.** Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови [Текст] : навчально-методичний посібник / О. М. Лозова. – К., 2010. – 143 с.

14. **Попова, З. Д.** Общее языкознание [Текст] / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : АСТ: Восток-Запад, 2007. – 408 с. – (Лингвистика и межкультурная коммуникация. Золотая серия).

15. **Селіванова, О. О.** Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми [Текст] : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

Допоміжна

1. **Бондаренко, Т. Б.** Продукування письмового мовлення у перекладацькій практиці [Електронний ресурс] / Т. Б. Бондаренко. – Режим доступу : <http://www.ela.kpi.ua>.

2. **Выготский, Л. С.** Мышление и речь [Текст] / Л. С. Выготский // Избранные психологические исследования. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1956. – С. 39–385.

3. **Дроздова, І. П.** Специфіка процесу породження професійної мовленнєвої діяльності фахівця [Текст] / І. П. Дроздова // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна" : збірник наукових праць / укладачі : І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. – Острог : Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2012. – Вип. 31. – С. 129–132.

4. **Кочерган, М. П.** Загальне мовознавство [Текст] : підручник. Видання 2-ге, виправлене і доповнене / М. П. Кочерган. – К. : Видавничий центр "Академія", 2006. – 464 с. (Серія "Альма-матер").

5. **Ли́ла, М.** Особливості сприймання, розуміння й породження висловлювання [Електронний ресурс] / М. Ли́ла, М. Ли́ла. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua.

6. **Пиаже, Ж.** Речь и мышление ребенка [Текст] / сост., новая ред. пер. с фр., коммент. Вал. А. Лукова, Вл. А. Лукова. – М. : Педагогика-Пресс, 1994. – 526 с. – (Психология: классические труды).

7. **Соботович, Є. Ф.** Структура мовленнєвої діяльності і механізми її формування [Текст] / Є. Ф. Соботович. – К. : ІЗМН, 1997. – 44 с.

8. **Тарасун, В. В.** Модель процесу породження писемного мовлення як особливої форми комунікації [Електронний ресурс] / В. В. Тарасун // Науковий часопис Національного

педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2015. – Вип. 29. – С. 95–102. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.

9. **Філатова, Е. В.** О некоторых противоречиях в теории порождения речи [Текст] / Е. В. Філатова // Філологічні трактати. – 2011. – Т. 3, № 2. – С. 70–77.

10. **Філатова, О.** Реальна одиниця породження і сприймання мовлення, її граматичні та змістовні ознаки і функції [Електронний ресурс] / О. Філатова // Лінгвістичні студії. – 2011. – Вип. 22. – С. 56–61. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.

11. **Філатова, О. В.** Одномірність і конкретність синтагми як реальної одиниці породження та сприймання мовлення [Електронний ресурс] / О. В. Філатова // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки. – 2012. – Кн. 1. – С. 115–119. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.

12. **Черниговская, Т. В.** Специализация полушарий головного мозга в восприятии просодических характеристик речи [Текст] / Т. В. Черниговская, Н. Д. Светозарова // Физиология человека. – 2000. – Т. 26. – № 2. – С. 24–29.

13. **Швачкин, Н. Х.** Развитие фонематического восприятия речи в раннем возрасте [Текст] / Н. Х. Швачкин // Известия АПН РСФСР. – Вып. 13. – М., Л., 1948. – С. 3–40.

Тема 6. Моделі породження мовлення білінгва

Завдання

1. Підготуйте презентацію (не менше десяти слайдів) на одну із запропонованих тем:

- Білінгвізм та його види.
- Моделювання породження інтерферованого мовлення білінгвом: основні підходи.

2. Заповніть схему.

Причини виникнення мовленнєвих помилок			
у людей різного віку			у дітей
за П. Кордером	за Р. Мерінгером	за З. Фройдом	за Т. Єгоровим

3. Складіть кросворд, у якому словами-розгадками (не менше десяти одиниць) виступатимуть основні типи мовленнєвих помилок (див. класифікації О. Леонтьєва, Т. Єгорова, П. Кордера, Р. Мерінгера та Г. Майєра, В. Фромкіна).

Рекомендована література

Основна

1. **Белянин, В. П.** Психолінгвістика [Текст] : учебник / В. П. Белянин. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2003. – 232 с.

2. **Валігура, О. Р.** Обґрунтування когнітивної моделі породження мовлення білінгва [Електронний ресурс] / О. Р. Валігура // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер. : Філологічні науки (мовознавство). – 2014. – № 2. – С. 23–28. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

3. **Глухов, В.** Психолінгвістика. Теорія речової діяльності [Текст] : учебник / В. Глухов, В. Ковшиков. – М. : Аст, 2007. – 223 с.

4. **Ейгер, Г. В.** Механізми контролю мовної правильності висловлювання [Текст] / Г. В. Ейгер. – Харків : Основа, 1990. – 184 с.

5. **Засєкіна, Л. В.** Вступ до психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / Л. В. Засєкіна, С. В. Засєкін. – Острогоз : Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2002. – 168 с.

6. **Зимняя, И. А.** Лінгвопсихологія речової діяльності [Текст] / И. А. Зимняя. – М. : Московський психолого-соціальний інститут, Воронеж : НПО "МОДЭК", 2001. – 432 с. – (Серія "Психологи Отечества").

7. **Калмикова, Л. О.** Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. О. Калмикова. – К. : НМЦВО, 2003. – 320 с.

8. **Король, Л. Д.** Білінгвізм: психолінгвістичний вимір [Електронний ресурс] / Л. Д. Король // Психолінгвістика. – 2011. – Вип. 8. – С. 46–51. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

9. **Красных, В. В.** Основы психолінгвістики и теории коммуникации [Текст] : курс лекцій / В. В. Красных. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2001. – 270 с.

10. **Кубрякова, Е. С.** Онтогенез мовної здатності та її структура [Текст] / Е. С. Кубрякова // Человеческий фактор в языке: Язык и порождение речи. – М. : Наука, 1991. – 240 с.

11. **Куранова, С. І.** Основи психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / С. І. Куранова. – К. : ВЦ "Академія", 2012. – 208 с. – (Серія "Альма матер").

12. **Леонтьев, А. А.** Основы психолінгвістики [Текст] / А. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1997. – 287 с.

Допоміжна

1. **Абдрахимов, Л. Г.** Феномен речевої помилки в психолінгвістических исследованиях отечественных и зарубежных ученых [Текст] / Л. Г. Абдрахимов // Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки. – 2015. – С. 333–336.

2. **Бурейко, Н. О.** Методологічні засади психологічного дослідження білінгвів у наукових підходах до психолінгвістичної типології білінгвізму [Електронний ресурс] / Н. О. Бурейко // Вісник Харківського нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Психологія. – 2014. – Вип. 48. – С. 22–29. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

3. **Валігура, О.** Фреймовий підхід до породження мовлення білінгвом [Електронний ресурс] / О. Валігура // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Сер. : Філологічні науки. – 2009. – Вип. 81(1). – С. 365–370. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

4. **Вокальчук, Є. Л.** Культуромовні проблеми сучасного футбольного репортажу [Електронний ресурс] / Є. Л. Вокальчук. – Режим доступу : <http://www.enpuir.npu.edu.ua>.

5. **Загнітко, А.** Кваліфікаційні та класифікаційні ознаки білінгвізму: аспекти, різновиди, методи [Електронний ресурс] / А. Загнітко // Лінгвістичні студії. – 2013. – Вип. 26. – С. 209–219. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

6. **Залевская, А. А.** Речевая ошибка как инструмент научного исследования [Текст] / А. А. Залевская // Вопросы психолінгвістики. – 2009. – № 9. – С. 6–22.

7. **Кулініч, О.** Особливості мовлення регіонального телебачення (на матеріалах телеканалів Луганської області) [Текст] / О. Кулініч // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – Вип. 9, ч. 1. – С. 182–187.

8. **Макаренко, С. І.** Особливості розвитку українського мовлення дошкільників в умовах білінгвізму [Електронний

ресурс] / С. І. Макаренко // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – 2012. – № 4. – С. 101–104. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

9. **Малюгіна, Т. І.** Білінгвізм: концептуальні та практичні засади [Електронний ресурс] / Т. І. Малюгіна // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 1. – С. 33–38. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

10. **Степанова, О. І.** Відбиття явища лексичної інтерференції в російськомовних текстах (на матеріалі творів письменників-білінгвів та засобів ЗМІ) [Електронний ресурс] / О. І. Степанова // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія : Філологічні науки. – 2013. – Кн. 3. – С. 190–194. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

11. **Чаус, К. Ю.** Білінгвізм у середовищі українського політикуму: проблемні питання [Електронний ресурс] / К. Ю. Чаус // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер. : Філологічна. – 2013. – Вип. 33. – С. 150–152. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

12. **Шустова, Ю. С.** Проблема сприйняття української мови в умовах білінгвізму [Електронний ресурс] / Ю. С. Шустова // Управління розвитком. – 2014. – № 12. – С. 141–142. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

Змістовий модуль 4

Моделювання процесів сприйняття

та розуміння мовлення

Тема 7. Психолінгвістичні теорії розуміння мовлення

Завдання

1. Укладіть опорні схеми моделей сприйняття мовлення:
 - модель сприйняття ізольованих слів і слів у тексті;

- неомоторна модель;
- модель лексичного доступу через ознаки (LAFB);
- модель лексичного доступу через спектри (LAFS);
- модель "перцептивної стрілки".

2. Підготуйте повідомлення на одну із запропонованих тем (не менше п'яти сторінок):

- Особливості сприйняття та розуміння усного мовлення.
- Специфіка сприйняття та розуміння писемного мовлення.

Рекомендована література

Основна

1. **Белянин, В. П.** Психолінгвістика [Текст] : учебник / В. П. Белянин. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2003. – 232 с.

2. **Глухов, В.** Психолінгвістика. Теорія речової діяльності [Текст] : учебник / В. Глухов, В. Ковшиков. – М. : Аст, 2007. – 223 с.

3. **Загнітко, А.** Основи психолінгвістики [Текст] : науково-навчальне видання / А. Загнітко, М. Михальченко. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – 233 с.

4. **Засєкіна, Л. В.** Психолінгвістична діагностика [Текст] : навч. посіб. / Л. В. Засєкіна, С. В. Засєкін. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 188 с.

5. Исследование речевого мышления в психолінгвістике [Текст] / Т. В. Ахутина, И. Н. Горелов [и др.]. – М. : Наука, 1985. – 240 с.

6. **Кениг, К.** Понимание речи и лечение речи [Текст] / К. Кениг, Г. фон Арним, У. Херберг. – М. : Наири, 2013. – 160 с.

7. **Красных, В. В.** Основы психолінгвістики и теории коммуникации [Текст] : курс лекций / В. В. Красных. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2001. – 270 с.

8. **Куранова, С. І.** Основи психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / С. І. Куранова. – К. : ВЦ "Академія", 2012. – 208 с. – (Серія "Альма матер").

9. **Лебединский, С. И.** Восприятие устной научной речи: стратегии сегментации звучащей речи и идентификации терминов [Текст] : монография / С. И. Лебединский. – Минск : БГУ, 2008. – 535 с.

10. **Леонтьев, А. А.** Основы психолингвистики [Текст] / А. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1997. – 287 с.

11. Проблемы построения систем понимания речи [Текст] / ред. Г. И. Цемель. – М. : Наука, 1980. – 144 с.

12. **Селіванова, О. О.** Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми [Текст] : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

Допоміжна

1. **Венцов, А. В.** Современные модели восприятия речи: критический обзор. Проблемы восприятия речи [Электронный ресурс] / А. В. Венцов, В. Б. Касевич. – СПб. : Издательство Санкт-Петербургского университета, 1994. – Режим доступа : <http://www.genlingnw.ru>.

2. **Зимняя, И. А.** Смысловое восприятие речевого сообщения [Текст] / И. А. Зимняя / под ред. И. А. Зимней, Т. М. Дридзе, А. А. Леонтьева // Смысловое восприятие речевого сообщения. – М. : Наука, 1976. – С. 20–45.

3. **Іванова, С. В.** Особливості сприйняття сучасного англійського мовлення [Електронний ресурс] / С. В. Іванова // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – 2011. – Вип. 26. – С. 132–137. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

4. **Костик, Є.** Проблема сприйняття і розуміння іншомовного мовлення студентами нефілологічних факультетів [Електронний ресурс] / Є. Костик. – Психолінгвістика. – 2016. – Вип. 20(2). – С. 77–88. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

5. **Куликов, Д. К.** Теория восприятия речи в психологии [Текст] / Д. К. Куликов // Психология и безопасность : материалы научной конференции. – Таганрог : Изд-во ТТИ ЮФУ, 2012. – С. 144–151.

6. Обзор методов понимания речи и текста [Текст] / Ю. А. Косарев, И. В. Ли, А. Л. Ронжин, Е. А. Скиданов, J. Savage // Труды СПИИРАН. Вып. 1, Том 2. – СПб. : СПИИРАН, 2002. – С. 157–186.

7. **Устинов, В. А.** Часть предметной области "восприятие речи" англоязычной психолингвистики в рамках терминологического тезауруса [Текст] / В. А. Устинов // Вектор науки ТГУ. Филология. – 2011. – № 2 (16). – С. 127–130.

8. **Федчик, В. А.** Психологічні закономірності сприйняття і розуміння живого мовлення [Електронний ресурс] / В. А. Федчик. Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.

Тема 8. Роль ключових слів у процесах сприйняття та розуміння тексту

Завдання

1. Укладіть короткий словник цитат зарубіжних та українських лінгвістів про поняття "текст" (не менше десяти словникових статей).

2. Розробіть інфографічний матеріал за однією із запропонованих тем:

- Структура синтезу тексту.
- Структура аналізу тексту.

3. Укладіть перелік найчастотніших ключових слів української телереклами останнього року (не менше 25 позицій). Результати дослідження подайте у формі таблиці.

№ з/п	Ключове слово	Семантичне значення ключового слова	Приклади контекстів

Рекомендована література

Основна

1. **Васильев, С. А.** Синтез смысла при создании и понимании текста [Текст] / С. А. Васильев. – К. : Наукова думка, 1988. – 240 с.
2. **Зимняя, И. А.** Психология обучения неродному языку [Текст] / И. А. Зимняя. – М. : Русский язык, 1989. – 223 с.
3. **Ковалевська, Т. Ю.** Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування : монографія / Т. Ю. Ковалевська. – О. : Астропринт, 2008. – 324 с.
4. **Красных, В. В.** Основы психолингвистики и теории коммуникации [Текст] : курс лекций / В. В. Красных. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2001. – 270 с.
5. **Куранова, С. І.** Основи психолінгвістики [Текст] : навч. посіб. / С. І. Куранова. – К. : ВЦ "Академія", 2012. – 208 с. – (Серія "Альма матер").
6. **Мурзин, П. Н.** Текст и его восприятие [Текст] / П. Н. Мурзин, А. С. Штерн. – Свердловск-М. : Прогресс, 1990. – 344 с.
7. **Селіванова, О. О.** Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми [Текст] : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
8. **Фрумкина, Р. М.** Психолингвистика [Текст] : учеб. для студентов высш. учеб. заведений / Р. М. Фрумкина. – М. : Академия, 2001. – 320 с.

Допоміжна

1. **Арещенко, О. Ю.** Комунікативно-прагматичний потенціал ключових слів у рекламі [Електронний ресурс] / О. Ю. Арещенко // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2016. – Вип. 14. – С. 124–135. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

2. **Бацевич, Ф. С.** Текст як знак: проблеми іконічності [Електронний ресурс] / Ф. С. Бацевич // Теоретична і дидактична філологія. – 2017. – Вип. 25. – С. 37–44. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

3. **Беляева, Н. В.** Гипертекст как когнитивно-коммуникативная единица: экспериментальное исследование [Текст] : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Н. В. Беляева ; ГОУ ВПО "Московский гос. лингв. ун-т". – Тверь, 2010. – 18 с.

4. **Беляева, Н. В.** Экспериментальное доказательство влияния гиперссылок на понимание текста [Текст] / Н. В. Беляева // Культура как текст : сб. науч. ст. Вып. VII. – М. : ИЯ РАН ; Смоленск : СГУ, 2007. – С. 149–158.

5. **Белянин, В. П.** Основы психолингвистической диагностики. (Модели мира в литературе) [Текст] / В. П. Белянин. – М. : Тривола. – 2000. – 248 с.

6. **Белянин, В. П.** Психолингвистические аспекты художественного текста [Текст] / В. П. Белянин. – М., 1988. – 120 с.

7. **Богданов, В. В.** Функции вербальных и невербальных компонентов в речевом общении [Текст] / В. В. Богданов // Языковое общение: Единицы и регулятивы : межвуз. сб. науч. трудов ; Калининский гос. ун-т. – Калинин, 1987. – С. 18–25.

8. **Валгина, Н. С.** Теория текста [Текст] : учеб. пособие / Н. С. Валгина. – М. : Лотос, 2003. – 279 с.

9. **Жеребило, Т. В.** Словарь лингвистических терминов [Текст]. – Изд. 3-е, испр. и доп. / Т. В. Жеребило. – Магас : Изд-во ИнГГУ, 2004. – 350 с.

10. **Ковалевська, Т. Ю.** Семантична динаміка ключових слів політичної реклами [Електронний ресурс] / Т. Ю. Ковалевська, Ю. В. Станкевич // Записки з українського мовознавства : зб. наук. пр. – О., 2009. – Вип. 18. – С. 94–101. – Режим доступу : <http://dspace.onu.edu.ua>.

11. **Кольцова, Л. М.** Художественный текст в современной лингвистической парадигме [Текст] : учебно-методическое

пособие / Л. М. Кольцова, О. А. Лунина. – Воронеж : ИПЦ ВГУ, 2007. – 50 с.

12. **Кочан, І. М.** Лінгвістичний аналіз тексту [Текст] : навч. посіб. / І. М. Кочан. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 423 с.

13. **Кутуза, Н. В.** Позитивний вектор впливу соціальної реклами [Текст] : колект. моногр. / Н. В. Кутуза // Одеська лінгвістична школа: інтеграція підходів / за заг. ред. Т. Ю. Ковалевської. – О. : ПолиПринт, 2015. – С. 279–286.

14. **Николина, Н. А.** Филологический анализ текста [Текст] : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Н. А. Николина. – М. : Издательский центр, 2003. – 256 с.

15. **Овсієнко, Л.** Текст як об'єкт вивчення психолінгвістики [Текст] / Л. Овсієнко // Теоретична і дидактична філологія. – 2013. – Вип. 15. – С. 58–69. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.

16. **Олексюк, О. М.** Ключові слова як семантичні центри рекламних повідомлень в сугестивному дискурсі [Текст] / О. М. Олексюк // Записки з українського мовознавства : Вип. 21 : зб. наук. праць / відп. ред. Т. Ю. Ковалевська. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2014. – С. 108–113.

17. **Селіванова, О. О.** Методи дослідження тексту в сучасній лінгвістиці [Електронний ресурс] / О. О. Селіванова. – Режим доступу : selivanova.net.

18. **Серажим, К. С.** Текст як комунікативне вираження дискурсу [Текст] / К. С. Серажим // Вісник Запорізького державного університету. – 2001. – № 1. – С. 17–25.

19. Теория текста [Текст] : учеб. пособие / Ю. Н. Земская, И. Ю. Качесова, Л. М. Комиссарова, Н. В. Панченко, А. А. Чувакин. – М. : Флинта, Наука, 2010. – 132 с.

20. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів [Текст] / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Тодор ; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 223 с.

21. **Форманова, С. В.** Ключові слова у мовній картині Михайла Коцюбинського [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / С. В. Форманова ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. – К., 1999. – 20 с.

22. **Чепелева, Н. В.** Текст как объект психологического исследования [Электронный ресурс] / Н. В. Чепелева // Психолінгвістика. – 2008. – Вип. 1. – Режим доступа : <http://nbuv.gov.ua>.

23. **Чернюх, Л. Д.** Ключові слова в мові словацької реклами [Текст] / Л. Д. Чернюх // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – 2012. – Вип. 19. – С. 153–161.

КРУГЛИЙ СТІЛ

"У колі психолінгвістичної проблематики"

Завдання

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем (обсяг – не менше 10 сторінок):

- Автоматичний аналіз тексту: проблеми та перспективи.
- Асоціативні експерименти в психолінгвістиці: досвід та перспективи.
- Внесок Л. Щерби в розвиток психолінгвістичного вчення.
- Гіпноз та змінені стани свідомості.
- Гіпотези про походження мови у філогенезі: аналітичний огляд.
- Дефекти мовлення: причини та основні різновиди.
- Дитячі новотвори та чинники їхньої появи.
- Етнопсихолінгвістика: специфіка та здобутки наукового напряму.
- Зв'язки психолінгвістики із сугестивною лінгвістикою.
- Контакти психолінгвістики та когнітивної лінгвістики.
- Ментальний лексикон: основні підходи студіювання.
- Методика доповнення В. Тейлора: загальна характеристика.
- Методика кластер-аналізу та її релевантність для психолінгвістичних студій.
- Мовленнєва діяльність у концепції О. Леонтьєва.
- Мовленнєва діяльність у теоріях Л. Виготського.
- Моделі породження та продукування мовлення.
- Моделі сприйняття та розуміння мовлення.
- Нейролінгвістика: проблемні питання та вектори розвитку.
- Нейролінгвістичне програмування: основні ідеї та проблеми.

- Оволодіння другою мовою як психолінгвістична проблема.
- Особливості онтогенезу мовлення.
- Патопсихолінгвістика: історіографія та сучасний стан.
- Передумови виникнення психолінгвістики.
- Прецедентні одиниці тексту як об'єкт психолінгвістичних студіювань.
- Психолінгвістика та комунікативна лінгвістика: характер зв'язку.
- Психолінгвістика та криміналістика: характер контактування.
- Психолінгвістична діагностика: проблеми та вирішення.
- Психолінгвістична специфіка політичних текстів.
- Психолінгвістичні виміри полілінгвізму.
- Психолінгвістичні особливості рекламних текстів.
- Психологізм мовознавчих теорій О. Потебні.
- Психосемантика: проблеми та досягнення.
- Роль знань у розумінні тексту.
- Роль методики семантичного диференціалу Ч. Осгуда у вирішенні психолінгвістичних проблем.
- Структура знання людини як мовленнєво-розумова єдність.
- Сугестивні властивості мови та мовлення.
- Феномен білінгвізму в колі психолінгвістичної проблематики.
- Феномен дитячого мовлення в роботах Ж. Піаже та Л. Виготського: порівняльний аспект.

ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Сутність, об'єкт, предмет та завдання психолінгвістики.
2. Витоки психолінгвістики як науки: філософські концепції, психологічні погляди, лінгвістичні теорії.
3. Етапи становлення психолінгвістики як науки.
4. Психолінгвістичні школи. Американська та Східно-європейська традиції психолінгвістичних студіювань.
5. Міждисциплінарні зв'язки психолінгвістики.
6. Матеріал дослідження в психолінгвістиці та його комплексний характер.
7. Методи дослідження в психолінгвістиці та їхні різновиди.
8. Асоціативний експеримент: сутність, завдання та чинники.
9. Сфери використання результатів асоціативних експериментів.
10. Асоціативні словники України: специфіка укладання.
11. Методика "семантичного диференціалу" Ч. Осгуда: сутність та завдання.
12. Ефективність використання результатів методики "семантичного диференціалу" Ч. Осгуда в галузях лінгвістики, рекламістики, соціології, політичних технологій.
13. Позитивний / негативний експеримент Л. Щерби.
14. Комп'ютерні програми "ВААЛ" та "Діатон" ("Словодел").
15. Мовленнєва діяльність, її генеза та ознаки.
16. Фазна структура мовленнєвої діяльності: загальна характеристика фаз.
17. Поняття мовленнєвого акту та його етапи.
18. Складники мовленнєвого акту.
19. Класифікація мовленнєвих актів.

20. Мовленнєва діяльність як категорія лінгводидактики.
21. Принципи навчання мовленнєвій діяльності.
22. Значення та способи його об'єктивації.
23. Процедура побудови семантичних просторів.
24. Форми семантичної репрезентації.
25. Стадії оволодіння мовою за Ж. Піаже та Л. Виготським.
26. Білінгвізм у психолінгвістичному вимірі та його види.
27. Проблеми моделювання породження інтерферованого мовлення білінгвом.
28. Помилки в мовленні білінгвів: основні різновиди.
29. Поняття про знання. Типи знань як субстрат мовленнєвої діяльності.
30. Структури представлення знань.
31. Знання в теорії діяльності О. Леонтьєва.
32. Пам'ять як система репрезентації знань.
33. Проблеми мовної (лінгвістичної) пам'яті.
34. Особливості функціонування знань у процесі оволодіння мовою та їхнє застосування.
35. Ментальний лексикон як динамічна функціональна система.
36. Моделювання ментального лексикону: основні підходи та проблеми.
37. Нейрофізіологічний базис засвоєння мови: функціональні ролі лівої та правої півкуль головного мозку.
38. Основні мовленнєвопороджувальні зони: зона П. Брока та зона К. Верніке.
39. Етапи оволодіння мовою.
40. Психолінгвістичні підходи до навчання мов.
41. Інтегративний лінгвопсихологічний тренінг та асоціації як інноваційні методи навчання мови.
42. Теорія значень та її роль для психолінгвістичних студій.
43. "Менталістський" та "лінгвоцентристський" підходи до проблеми значення мовних одиниць.

44. Основні підходи до проблеми значення слова.
45. Параметри значення слова.
46. СENS та значення: критерії розмежування понять.
47. Психолінгвістичні моделі породження та їхні різновиди.
48. Моделі породження мовлення, розроблені Американською психолінгвістичною школою.
49. Моделі породження мовлення представників Московської психолінгвістичної школи.
50. Поняття про мовленнєву помилку. Класифікації мовленнєвих помилок із точки зору моделей породження мовлення.
51. Причини виникнення мовленнєвих помилок.
52. Дитяче мовлення та етапи його становлення.
53. Мовленнєві афазії та їхні типи.
54. Моделі сприйняття мовлення.
55. Особливості сприйняття усного мовлення.
56. Особливості сприйняття писемного мовлення.
57. Проблема розуміння та модулі оптимальної комунікації (за В. Дем'янковим). Рівні розуміння.
58. Пасивні теорії розуміння мовлення.
59. Активні теорії розуміння мовлення.
60. Моделювання процесів розуміння мовлення.
61. Текст, його ознаки та структурні компоненти. Засоби зв'язку в тексті.
62. Структура синтезу тексту.
63. Структура аналізу тексту.
64. Ключові слова як індикатори тексту.
65. Ключові слова в рекламних текстах.

ЗМІСТ

Передмова	3
Тематичний план навчальної дисципліни	6
Зміст навчальної дисципліни	8
Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни	11
Завдання для самостійної роботи	17
Змістовий модуль 1. Основні проблеми та методи психолінгвістичних студій	17
Тема 1. Періодизація психолінгвістики та її термінологіч- ний апарат	17
Тема 2. Матеріал та основні методи дослідження в пси- холінгвістиці	21
Змістовий модуль 2. Знання та значення в мовленнєвій діяльності	29
Тема 3. Специфіка та структура мовленнєвої діяльності. Поняття мовленнєвого акту	29
Тема 4. Знання та значення в процесах навчання мов	32
Змістовий модуль 3. Моделювання процесів породження мовлення	38
Тема 5. Психолінгвістичні теорії породження мовлення	38
Тема 6. Моделі породження мовлення білінгва	42
Змістовий модуль 4. Моделювання процесів сприйняття та розуміння мовлення	46
Тема 7. Психолінгвістичні теорії розуміння мовлення	46
Тема 8. Роль ключових слів у процесах сприйняття та ро- зуміння тексту	49
Круглий стіл "У колі психолінгвістичної проблематики"	54
Питання з навчальної дисципліни	56

Навчальне видання

ЩЕРБАК Олена Володимирівна

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ
ПСИХОЛІНГВІСТИКИ**

Методичні вказівки
до самостійної роботи студентів

Редактор *С. А. Яременко*

Комп'ютерне складання та верстання *В. В. Москаленко*

Коректор *М. О. Паненко*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 3,5. Тираж 100 прим. Вид № 2. Зам. № 166.

Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54025

E-mail : publishing@nuos.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6402 від 19.09.2018 р.